

بررسی عوامل مرتبط با گرایش جوانان به سوی مصرف مواد مخدر صنعتی در
شهرستان همدان، سال 1393

اصغر خدا کرمی بدیع^۱، عباسعلی رسولی^۲

تاریخ وصول: 1394/07/20 تاریخ پذیرش: 1394/10/07 129-141

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش، بررسی عوامل مرتبط با گرایش جوانان به سوی مصرف مواد مخدر صنعتی در شهر همدان می‌باشد. تحقیق حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است. در این پژوهش، جامعه‌ی آماری عبارت است از کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان همدان که طبق آمار اخذ شده، تعداد این افراد حدود 6000 نفر می‌باشد. حجم نمونه به نقل از کتاب محمد رضا حافظ‌نیا با عنوان "مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی" انتخاب شده است که مشتمل بر 80 نفر در این تحقیق می‌باشد. در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری ساده استفاده شده است. مهم‌ترین نتایج به دست آمده در بخش توصیف داده‌ها، عبارت است از: میزان گرایش به مواد مخدر در دانشجویان دختر از پسران کم‌تر به دست آمد. میزان گرایش به مواد مخدر در دانشجویان متأهل از مجردین کم‌تر به دست آمد و بیشتر افراد نمونه در گروه سنی 20-30 سال بوده و دارای تحصیلات لیسانس می‌باشند و دارای درآمدی بین 800 هزار تا 1.5 میلیون تومان در ماه می‌باشند.

واژگان کلیدی: اعتیاد، معتاد، وابستگی، هروئین، سوء مصرف مواد مخدر صنعتی.

1 - کارشناس علوم اجتماعی (نویسنده مامل) dt.hamedan@police.ir)

2 - کارشناس ارشد علوم اجتماعی

مقدمه

امروزه اعتیاد یک مشکل برای سلامتی و بهداشت عمومی در سرتاسر جهان و در تمام کشورها محسوب می‌شود. به ندرت کشوری را در روی کره زمین می‌توان پیدا کرد که با شکل سوءمصرف مواد تغییر دهنده خلق و خو و رفتار درگیر نباشد. سوءمصرف و اعتیاد به مواد تغییر دهنده خلق و خو و رفتار آثار مخرب جسمانی (مثل بیماری‌های گوارشی، قلبی، تنفسی و عصبی، ایدز، مجروح شدن و برخی مواقع مرگ)، روانی (مثل استرس، اضطراب، دلهره، افسردگی، بی‌قراری، پریشانی و فراموشی)، خانوادگی (مانند اختلاف و کشمکش با اعضای خانواده، ارتباط ناسالم با افراد خانواده، سوءاستفاده و تجاوز جنسی، خیانت، دعوا و کتک‌کاری، طلاق و جدایی)، شغلی (مانند تأخیر و غیبت در محل کار، اخراج و بیکاری)، مالی (مثل بدهکاری، ورشکستگی، فقر و تنگدستی)، اجتماعی (مانند طرد، انزوا، گوشه‌گیری، از دست دادن دوستان، بی‌ارزشی، نداشتن احترام، تنهایی و بی‌کسی)، اخلاقی (دروغ‌گویی و تهمت، زنا) دارد و باعث ارتکاب خلاف، جرم و جنایت (مثل تجاوز و سوءاستفاده جنسی، تقلب، دزدی، رشوه‌خواری، کلاهبرداری و قتل) می‌شود. سوءمصرف، وابستگی و اعتیاد به مواد تغییر دهنده خلق و خو و رفتار، نه تنها افراد را از فعالیت و تولید بهینه، کارایی و اقدامات مثبت و سازنده باز می‌دارد، بلکه باعث از بین بردن نیرو، انرژی، وقت و منابع و امکانات جامعه در جهت برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات و فعالیت‌های مثبت و ثمربخش می‌شود. علاوه بر این، هزینه‌های سنگین و سرسام‌آوری را بر فرد، خانواده، مؤسسات درمانی و بهداشتی (برای پیشگیری و درمان) و سازمان‌ها و دستگاه‌های انتظامی و قضایی (برای کشف، دستگیری، بازرسی، زندانی کردن و اعمال سایر مجازات در مورد تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان) تحمیل می‌کند (نورانی‌پور و قربانی، 1385: 600).

به نظر اکثر متخصصان، درمان افراد وابسته یا معتاد به مصرف مواد چه به صورت سرپایی یا بستری مشاوره و درمان گروهی و شرکت در فعالیت‌های گروهی دیگر، مثل شرکت در گروه‌های الکلی‌های بی‌نام، گروه‌های معتادان به مواد بی‌نام یک عنصر اساسی در درمان به شمار می‌رود. به نظر گافمن، در مشاوره و درمان گروهی خصوصياتی وجود دارد که به فرایند تغییر رفتار کمک می‌کند (نورانی‌پور و قربانی، 1385: 607).

بر اساس تخمین Unodc (دفتر مواد مخدر و جرائم سازمان ملل متحد)، در سال 2004، سه درصد جمعیت جهان و یا 4/7 درصد جمعیت بالای 15 سال یعنی 185 میلیون نفر در سراسر دنیا به‌طور منظم اقدام به سوءمصرف مواد مخدر می‌کنند که از میان آن‌ها 163 میلیون نفر از مشتقات شاهدانه (حشیش)، 42 میلیون نفر مواد محرک از خانواده آمفتامین‌ها (نزدیک به 8 میلیون نفر مصرف‌کننده (اکستاسی) نزدیک به 15 میلیون نفر مواد افیونی (حدود 10 میلیون نفر مصرف‌کننده هروئین) و بیش از 14 میلیون نفر به کوکائین سوءمصرف می‌کنند. باتوجه به این مصرف بالا، افراد زیادی نیز در صدد ترک مواد مخدر می‌باشند که در این تحقیق بر آن داریم که عوامل تأثیرگذار بر ترک و شناخت افراد معتاد از مواد مخدر را بررسی کنیم.

در حالی که مقایسه‌ی آمارها نشان می‌دهد که در سال 1375، 500 هزار نفر معتاد در کشور و بر اساس آمارگیری سازمان ملل متحد در سال 1377 در 10 شهر بزرگ ایران حدود 710 هزار و در سال 1380 بر اساس آمارگیری وزارت بهداشت و درمان و سازمان Unodc در 85 شهرستان که تمامی استان‌ها را دربر می‌گرفت، حداقل 3 میلیون و 761 هزار نفر مصرف‌کننده مواد افیونی (تریاک، شیره، هروئین، پورپروزیفین) داشته‌ایم و اگر هر مصرف‌کننده 5 نفر را درگیر این مسأله کرده باشد نزدیک به 19 میلیون نفر با سوءمصرف مواد مخدر در ارتباط بوده‌اند. بر اساس

گزارشات، سالانه بیش از دو هزار تن مواد مخدر در کشور مصرف می‌شود. در سال 1381 بالغ بر 1380 تن تریاک، 208 تن شیره و 436 تن هروئین و مرفین مصرف شده است. از طرفی میزان مرگ و میرهای ناشی از ناخالصی مواد مخدر، میزان جرائم ناشی از اعتیاد و میزان استفاده از داروهای روان‌گردان به دلیل افزایش قیمت این مواد افزایش یافته است. با توجه بر افزایش میزان مرگ و میر ناشی از مواد مخدر، خطر شیوع امراض مسری همچون ایدز، هپاتیت، سل، سکت‌های قلبی، بیماری‌های روانی و خودکشی‌های ناشی از مصرف داروهای روان‌گردان را نباید از نظر دور نگه داشت.

سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود، این است که چرا علی‌رغم مبارزات گسترده‌ی اتخاذ شده، هر روز شاهد گسترش روزافزون مواد مخدر در جامعه‌ی ایران به خصوص گرایش جوانان به سوی مصرف مواد مخدر صنعتی هستیم؟

خسرو بسیطی در یکی از مقالات بهداشتی خود با عنوان «گاز سمی (مواد مخدر) در زمان صلح» می‌نویسد: «خیلی عجیب است که امروزه کلیه‌ی ملل جهان استعمال گازهای سمی را در زمان جنگ منع کرده‌اند، اما بشر خود استعمال این گاز سمی را در زمان صلح مجاز می‌داند. تنها در فرانسه سالی 55 میلیون کیلوگرم توتون به شکل سیگار دود می‌شود و ابری از سم در فضا تشکیل داده و هوای تنفسی دیگران را آلوده می‌کند» (برفی، 1384، اعتیاد از میکده تا ماتمکده: 26-32).

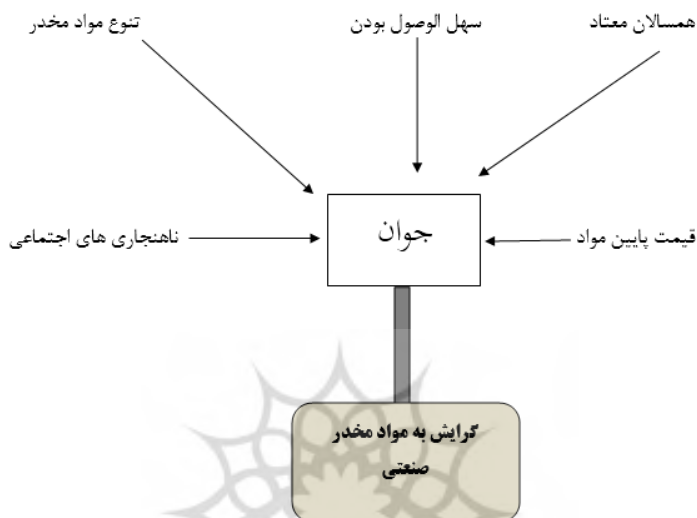
نتایج تحقیق خلیل نثاری (1388) نشان داد که بین گرایش جوانان به مصرف مواد مخدر صنعتی و سابقه‌ی مصرف مواد مخدر در خانواده، گروه همسالان و همچنین وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد، همچنین بین گرایش جوانان به مصرف مواد مخدر صنعتی و وجود یک اختلال روان‌شناختی و روان‌پزشکی نیز رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

نتایج تحقیق داود دعاگویان (1388) نشان داده است که جوانان برای افزایش احساس لذت اولیه به مصرف مواد صنعتی روی می آورند که این امر سبب وابستگی و اعتیاد آنان می شود. به ویژه این که عدم اطلاعات کافی آنان از این مواد موجب گشته است که در سنین نوجوانی و جوانی به شیشه و کراک روی آورند. همچنین، نتایج تحقیق نشان داد که میانگین سنی مصرف مواد صنعتی در بین جوانان کاهش یافته است. امروزه، جوانان در آغاز شروع مصرف از کراک (هوئین فشرده) و شیشه استفاده می کنند. زمان تغییر الگوی مصرف از 15 سالگی آغاز و در 18 سالگی به اوج می رسد. افزایش تعداد و زمان تحریک جنسی جزو مهم ترین عوامل مصرف مواد مخدر صنعتی محسوب می گردد. ارزانی، تقلید از سایرین، تنوع طلبی، میزان رضایتمندی دوستان از مصرف این مواد و نداشتن قبح مصرف این مواد در مهمانی ها از جمله عوامل دیگر تغییر الگوی مصرف مواد مخدر از سنتی به صنعتی در بین جوانان محسوب می شود.

ژیلا میرلاشاری نیز در پژوهشی که تحت عنوان "فرایند و الگوی وابستگی به مواد در جوانان" در تاریخ 1390 انجام داده است و در پورتال ستاد مبارزه با مواد مخدر ایران به ثبت رسیده است، عنوان کرده اند که عوامل مختلفی از جمله ویژگی های فردی، خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و ژنتیک می توانند در بروز وابستگی به مواد بخصوص در میان جوانان دخالت داشته باشند؛ به طوری که هیچ عاملی به تنهایی نمی تواند به عنوان دلیل بروز و گسترش این پدیده در جامعه جوان کشور باشد.

هافمن و سربون¹ (2002) نیز در مطالعات خود به «تأثیر اعتیاد والدین در گرایش افراد به اعتیاد» پرداخته اند. بر اساس یافته های پژوهش آنان، زمانی که والدین مواد

مخدر مصرف می‌کنند، احتمال بیشتری وجود دارد که فرزندانشان نیز معتاد گردند
(صمصام 1389 ص 740)

شکل 1: مدل مفهومی پژوهش
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

روش

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی است و جامعه‌ی آماری عبارت است از کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان همدان طبق آمار اخذ شده تعداد این افراد حدوداً 6000 نفر می‌باشد. حجم نمونه به نقل از کتاب محمد رضا حافظ‌نیا با عنوان "مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی" انتخاب شده که مشتمل بر 80 نفر در این تحقیق می‌باشد. در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری ساده و پرسش‌نامه‌ای

محقق ساخته استفاده شده که دارای سؤال مشخصات عمومی و سؤال درباره‌ی فرضیات پژوهش می‌باشد.

روایی را به شکل‌های مختلفی طبقه‌بندی کرده‌اند که یکی از انواع آن روایی نمادی (ظاهری) است که در این تحقیق از این شیوه استفاده شده است. روایی نمادی مواردی را که انتظار می‌رود یک مفهوم اندازه‌گیری کنند، نشان می‌دهد. لذا برای سنجش روایی پرسشنامه، به استادان راهنمای پژوهش، متخصصین و کارشناسان مربوطه مراجعه و از ایشان همفکری به عمل آمده است.

برای تعیین پایایی ابزار سنجش، ابتدا پرسشنامه تنظیم شد و 20 پاسخگو به این پرسشنامه پاسخ دادند و مقدار آلفای به دست آمده (0/79) حاکی از پایایی بالای مقیاس بود. بعد از گردآوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری spss، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است و از بین آزمون‌های آماری موجود با توجه به سطح سنجش متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون، و رگرسیون دو و چند متغیره جهت آزمون فرضیات تحقیق استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات، پس از جمع‌آوری پرسشنامه، اطلاعات کدبندی شده و سپس وارد برنامه‌ی رایانه‌ای SPSS گردیده و در آخر با استفاده از دستورات موجود در آن و به مقتضای نوع متغیرها و نوع ارتباط آن‌ها با یکدیگر توسط آزمون‌های فوق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و سپس اطلاعات به دست آمده تفسیر گردیدند.

یافته‌ها

دانشجویان دختر و پسر به تعداد مساوی در نمونه شرکت دارند. تعداد ۲۹ نفر (۳۶ درصد) از دانشجویان متأهل و تعداد ۵۱ نفر (۶۴ درصد) از دانشجویان مجرد در

نمونه شرکت دارند. تعداد ۶ نفر (۷ درصد) از اعضای نمونه دارای سن زیر ۲۰ سال، تعداد ۳۲ نفر (۴۰ درصد) از اعضای نمونه دارای سن ۲۰-۲۴ سال، تعداد ۳۱ نفر (۳۹ درصد) از اعضای نمونه دارای سن ۲۵-۳۰ سال و تعداد ۱۱ نفر (۱۴ درصد) از اعضای نمونه دارای سن ۳۰ سال و بیشتر هستند، که نشان می‌دهد بیشتر افراد نمونه در گروه سنی ۲۰-۳۰ سال می‌باشند. تعداد ۱۲ نفر (۱۵ درصد) از اعضای نمونه در مقطع فوق دیپلم، تعداد ۵۹ نفر (۷۴ درصد) از اعضای نمونه در مقطع لیسانس و تعداد ۹ نفر (۱۱ درصد) از اعضای نمونه نیز در مقطع فوق لیسانس در حال تحصیل هستند، که نشان می‌دهد بیشتر افراد نمونه دارای تحصیلات لیسانس می‌باشند.

تعداد ۱۲ نفر (۲۴ درصد) از اعضای نمونه دارای درآمد کم تر از ۸۰۰ هزار تومان در ماه، تعداد ۵۹ نفر (۴۰ درصد) از اعضای نمونه دارای درآمدی بین ۸۰۰ هزار تا ۱.۵ میلیون تومان در ماه و تعداد ۹ نفر (۳۶ درصد) از اعضای نمونه نیز دارای درآمد ۱.۵ میلیون تومان و بیشتر در ماه هستند، که نشان می‌دهد بیشتر افراد نمونه دارای درآمدی بین ۸۰۰ هزار تا ۱.۵ میلیون تومان در ماه می‌باشند.

جدول ۱ نشان دهنده‌ی میانگین انحراف معیار و سایر معیارهای آمار توصیفی برای میزان گرایش به مصرف مواد مخدر صنعتی در جوانان می‌باشد. میانگین برابر ۶۴.۰۲ بوده و انحراف معیار برابر ۱۷.۷۷ می‌باشد.

جدول (۱) آمار توصیفی گرایش به مصرف مواد مخدر صنعتی در جوانان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	مینم	ماکزیم
گرایش به مصرف مواد مخدر صنعتی در جوانان	64.02	17.77	27	91

با توجه به جدول (2) چون مقدار سطح معناداری از $\alpha=0.05$ کم تر است، و با توجه به مقدار ضریب همبستگی می توان گفت، بین تنوع در مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه معنادار در جهت مستقیم وجود دارد.

جدول (2) رابطه‌ی بین تنوع در مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

سطح معناداری	ضریب همبستگی	تعداد	شاخص متغیر
0.000	0.34	80	تنوع در مواد مخدر صنعتی تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

فرضیه‌ی دوم:

با توجه به جدول (3) از آنجا که سطح معناداری از $\alpha=0.05$ کمتر است می توان گفت بین در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد.

جدول (3) رابطه بین در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

سطح معناداری	ضریب همبستگی	تعداد	شاخص متغیر
0.000	0.581	80	در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

فرضیه‌ی سوم:

با توجه به جدول (4) و مقدار سطح معناداری که از $\alpha=0.05$ کم تر است می توان گفت بین ارزان بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد.

جدول (4) رابطه بین ارزان بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

شاخص متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
ارزان بودن مواد مخدر صنعتی	80	0.673	0.000
تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر			

فرضیه‌ی چهارم:

با توجه به جدول (5) و از آنجا که مقدار سطح معناداری از $\alpha=0.05$ کم تر است می توان گفت بین تأثیر مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد.

جدول (5) رابطه‌ی بین تأثیر مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

شاخص متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
تأثیر مواد مخدر صنعتی	80	0.26	0.000
تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر			

فرضیه‌ی پنجم:

با توجه به جدول (6) و از آنجا که سطح معناداری از $\alpha=0.05$ کم تر است می‌توان گفت بین تأثیر همسالان و دوستان و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد.

جدول (6) رابطه‌ی بین تأثیر همسالان و دوستان و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر

شاخص متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری
تأثیر همسالان و دوستان تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر	80	0.42	0.006

فرضیه‌ی ششم:

جدول (7) رابطه‌ی بین تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر صنعتی و سن، تأهل، درآمد،

تحصیلات و جنس در جوانان

میزان گرایش به مواد مخدر صنعتی		
-0.67 0.000 80	ضریب همبستگی سطح معناداری تعداد	سن
0.42 0.001 80	ضریب همبستگی سطح معناداری تعداد	جنس
-0.36 0.021 80	ضریب همبستگی سطح معناداری تعداد	تحصیلات
0.45 0.080 80	ضریب همبستگی سطح معناداری تعداد	میزان درآمد
0.23 0.000 80	ضریب همبستگی سطح معناداری تعداد	وضعیت تأهل

با توجه به جدول (7)، چون مقادیر سطح معناداری در سن، جنس، تحصیلات و کم تر است، می‌توان گفت که رابطه معنادار بین تمایل α وضعیت تأهل از $0.05 =$ جوانان به مصرف مواد مخدر صنعتی و سن، وضعیت تأهل، درآمد و تحصیلات آنان وجود دارد و با توجه به علامت منفی در مقدار ضریب همبستگی در رابطه‌ی بین گرایش به مصرف مواد و سن جوانان و نیز رابطه‌ی بین گرایش به مواد و تحصیلات

جوانان می‌توان گفت شدت این ارتباط در جهت منفی می‌باشد؛ یعنی با افزایش میزان تحصیلات و آگاهی فرد و نیز افزایش سن فرد میزان گرایش به مواد مخدر صنعتی کاهش می‌یابد و برعکس.

جدول (8) جدول Anova آزمون تحلیل واریانس گرایش به مواد مخدر در جوانان با سنین

مختلف

عامل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مربعات	آماره F	Sig.
بین گروه‌ها	485.59	3	161.87	0.500	0.004
درون گروه‌ها	18139.38	76	323.92		
کل	18624.98	79			

با توجه به جدول فوق با استفاده از آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه گرایش به مواد مخدر در سنین مختلف، چون مقدار به دست آمده در سطح معناداری 0/004 از سطح $\alpha=0/05$ کوچک‌تر است نتیجه می‌گیریم مقدار F به دست آمده (0/500) از مقدار F جدول فیشر بزرگ‌تر است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان در سنین مختلف تفاوت معنادار وجود دارد."

با توجه به جدول 9، به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد."

جدول (9) تفاوت گرایش به مواد مخدر در جوانان دختر و پسر

شاخص جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	آزمون t	سطح معناداری
دختر	40	57.52	5.44	78	-7.36	0.000
پسر	40	67.60	7.80			

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با تحصیلات مختلف تفاوت معنادار وجود دارد." برای انجام آزمون فوق، تحصیلات دانشجویان را در 3 سطح (فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس) بررسی می‌کنیم. فرضیه‌ی آزمون به صورت زیر است:

جدول (10) جدول Anova. آزمون تحلیل واریانس گرایش به مواد مخدر در جوانان با تحصیلات مختلف

عامل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مربعات	آماره F	Sig.
بین گروه‌ها	485.59	2	162.07	0.507	0.001
درون گروه‌ها	18139.38	77	223.92		
کل	18624.98	79			

با توجه به جدول فوق، با استفاده از آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه گرایش به مواد مخدر با تحصیلات مختلف، چون مقدار به دست آمده در سطح معناداری 0/001 از سطح $\alpha=0/05$ کوچک تر است، نتیجه می گیریم، مقدار F به دست آمده (0/507) از مقدار F جدول فیشر بزرگ تر است. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که: "بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با تحصیلات مختلف تفاوت معناداری وجود دارد."

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با میزان درآمد مختلف تفاوت معناداری وجود دارد."

برای انجام آزمون فوق درآمد را در 3 سطح (کم تر از 800 هزار، بین 800 هزار تا 1.5 میلیون، بیشتر از 1.5 میلیون) بررسی می کنیم. فرضیه ی آزمون به صورت زیر است:

جدول (11) جدول Anova آزمون تحلیل واریانس گرایش به مواد مخدر در جوانان با میزان درآمد مختلف

عامل	مجموع مربعات	درجات آزادی	میانگین مربعات	آماره F	Sig.
بین گروه ها	393.44	2	131.147	0.840	0.063
درون گروه ها	36824.55	77	156.036		
کل	37217.99	79			

با توجه به جدول فوق با استفاده از آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه ی گرایش به مواد مخدر با میزان درآمد مختلف، چون مقدار به دست آمده در سطح معناداری 0/063 از سطح $\alpha=0/05$ بزرگ تر است، نتیجه می گیریم مقدار F به دست آمده (0/840) از مقدار F جدول فیشر کوچک تر است. می توان نتیجه گرفت که:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با میزان درآمد مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد."

وضعیت تأهل

بین گرایش به مواد مخدر در جوانان متأهل و مجرد تفاوت معنادار وجود دارد.

جدول (11) تفاوت گرایش به مواد مخدر در جوانان متأهل و مجرد

شاخص جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	آزمون t	سطح معناداری
متأهل	29	27.32	4.36	78	8.14	0.018
مجرد	51	29.30	3.97			

با استفاده از آزمون t برای مقایسه‌ی دو گروه، چون مقدار به‌دست آمده در سطح معناداری 0/018 از سطح $\alpha=0/05$ کوچک‌تر است، نتیجه می‌گیریم که مقدار t به‌دست آمده (8.14) از مقدار t جدول بزرگ‌تر است. بنابراین، بطور کلی می‌توان نتیجه گرفت که "بین گرایش به مواد مخدر در جوانان متأهل و مجرد تفاوت معناداری وجود دارد."

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل مرتبط با گرایش جوانان به سوی مصرف مواد مخدر صنعتی در دانشگاه پیام نور همدان سال تحصیلی 93-94 انجام شده است. به منظور سنجش این رابطه، قبل از انجام مراحل ساخت پرسشنامه، به مطالعه راجع

به ادبیات پژوهش پرداخته شد. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه از یک نمونه 80 نفری به دست آمد تا فرضیه‌های پژوهش به آزمون گذاشته شود، اطلاعات به دست آمده از حجم نمونه از میان دانشجویان در بخش توصیفی و تحلیلی آنالیز شد و نتایج زیر به دست آمد:

مهم‌ترین نتایج به دست آمده در بخش توصیف داده‌ها عبارتند از:

* جنسیت: 40 نفر از پسران و 40 نفر از دختران مورد بررسی قرار گرفتند که میزان گرایش به مواد مخدر در دانشجویان دختر از پسران کم تر به دست آمد.

* وضعیت تأهل: با توجه به جدول، قابل مشاهده است که تعداد 29 نفر (36 درصد) از دانشجویان متأهل و تعداد 51 نفر (64 درصد) از دانشجویان مجرد در نمونه شرکت دارند، که میزان گرایش به مواد مخدر در دانشجویان متأهل از مجردین کم تر به دست آمد.

* سن: 7 درصد از اعضای نمونه دارای سن زیر 20 سال، تعداد 40 درصد از اعضای نمونه دارای سن 20-24 سال، تعداد 39 درصد از اعضای نمونه دارای سن 25-30 سال و 14 درصد از اعضای نمونه دارای سن 30 سال و بیشتر هستند، که نشان می‌دهد بیشتر افراد نمونه در گروه سنی 20-30 سال می‌باشند.

* تحصیلات: 15 درصد از اعضای نمونه در مقطع فوق دیپلم، 74 درصد از اعضای نمونه در مقطع لیسانس و 11 درصد از اعضای نمونه نیز در مقطع فوق لیسانس در حال تحصیل هستند که نشان می‌دهد بیشتر افراد دارای تحصیلات لیسانس می‌باشند.

* میزان درآمد: 24 درصد از اعضای نمونه دارای درآمد کم تر از 800 هزار تومان در ماه، 40 درصد از اعضای نمونه دارای درآمدی بین 800 هزار تا 1.5 میلیون تومان در ماه و 36 درصد از اعضای نمونه نیز دارای درآمد 1.5 میلیون تومان و

بیشتر در ماه هستند که نشان می‌دهد بیشتر افراد نمونه دارای درآمدی بین 800 هزار تا 1.5 میلیون تومان در ماه می‌باشند.

در قالب فرضیه‌های تحقیق نیز به نتایج زیر دست یافتیم:
* نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی اول:

سنجش رابطه‌ی بین تنوع در مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. نتایج به‌دست آمده از سنجش این فرضیه پژوهشی نشان‌دهنده آن است که با اطمینان 95 درصد رابطه مثبت معناداری بین تنوع در مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر وجود دارد که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد، یعنی می‌توان گفت:

"بین تنوع در مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد."
* نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی دوم:

سنجش رابطه‌ی بین در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. نتایج به‌دست آمده از سنجش این فرضیه پژوهشی نشان‌دهنده آن است که با اطمینان 95 درصد رابطه مثبت معناداری بین در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر وجود دارد که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد یعنی می‌توان گفت:

"بین در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد."

*نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی سوم:

سنجش رابطه‌ی بین ارزان بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. نتایج به‌دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد رابطه‌ی مثبت معناداری بین ارزان بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر وجود دارد که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد، یعنی می‌توان گفت:

"بین ارزان بودن مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معنادار در جهت مستقیم وجود دارد."

*نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی چهارم:

سنجش رابطه‌ی بین تأثیر مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. نتایج به‌دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان‌دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد رابطه‌ی مثبت معناداری بین تأثیر مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر وجود دارد که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت:

"بین تأثیر مواد مخدر صنعتی و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد."

*نتیجه‌ی آزمون فرضیه‌ی پنجم:

سنجش رابطه‌ی بین تأثیر همسالان و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون صورت گرفته است. نتایج به‌دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد

رابطه‌ی مثبت معناداری بین تأثیر همسالان و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر وجود دارد که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت: "بین تأثیر همسالان و تمایل جوانان به مصرف مواد مخدر رابطه‌ی معناداری در جهت مستقیم وجود دارد."*

*آزمون فرضیه‌ی ششم:

1-سن:

سنجش گرایش به مواد مخدر دانشجویان در سنین مختلف با استفاده از آزمون آنالیز واریانس صورت گرفته است. نتایج به دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد تفاوت معناداری در گرایش به مصرف مواد مخدر در سنین مختلف وجود دارد و نیز با استفاده از ضریب همبستگی بین گرایش به مصرف مواد صنعتی و سن جوانان نتایج حاکی از آن بود که با افزایش سن جوانان میزان گرایش آن‌ها به مصرف مواد مخدر صنعتی کاهش می‌یابد. این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت: "بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با سنین مختلف تفاوت معناداری وجود دارد."

2-جنسیت:

سنجش گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دختر و پسر با استفاده از t دو نمونه مستقل صورت گرفته است. نتایج به دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد تفاوت معناداری بین گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دختر و پسر وجود دارد و نیز با توجه به مقادیر میانگین می‌توان گفت که گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان دختر از دانشجویان پسر کم تر است که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد." "3-تحصیلات:

بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با تحصیلات مختلف تفاوت معناداری وجود دارد.

سنجش گرایش به مواد مخدر در دانشجویان با تحصیلات مختلف با استفاده از آزمون آنالیز واریانس صورت گرفته است. نتایج به دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان‌دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد تفاوت معناداری در گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان با تحصیلات مختلف وجود دارد و نیز با استفاده از ضریب همبستگی بین گرایش به مصرف مواد صنعتی و تحصیلات جوانان نتایج حاکی از آن بود که با افزایش تحصیلات جوانان میزان گرایش آن‌ها به مصرف مواد مخدر صنعتی کاهش می‌یابد. این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با تحصیلات مختلف تفاوت معناداری وجود دارد.

4-میزان درآمد:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با میزان درآمد مختلف تفاوت معناداری وجود دارد." "

سنجش گرایش به مواد مخدر در دانشجویان با میزان درآمد مختلف با استفاده از آزمون آنالیز واریانس صورت گرفته است. نتایج به دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان‌دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد تفاوت معناداری در گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان با میزان درآمد مختلف وجود دارد. این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها؛ می‌باشد یعنی می‌توان گفت:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان با میزان درآمد مختلف تفاوت معناداری وجود دارد." "

5- وضعیت تاهل:

بین گرایش به مواد مخدر در جوانان متأهل و مجرد تفاوت معنادار وجود دارد. سنجش گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان متأهل و مجرد با استفاده از t دو نمونه‌ی مستقل صورت گرفته است. نتایج به دست آمده از سنجش این فرضیه‌ی پژوهشی نشان‌دهنده‌ی آن است که با اطمینان 95 درصد تفاوت معناداری بین گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان متأهل و مجرد وجود دارد و نیز با توجه به مقادیر میانگین می‌توان گفت گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان متأهل از دانشجویان مجرد کم تر است که این نتیجه قابل تعمیم به سایر نمونه‌ها می‌باشد؛ یعنی می‌توان گفت:

"بین گرایش به مواد مخدر در جوانان متأهل و مجرد تفاوت معناداری وجود دارد." "

پیشنهادات کاربردی:

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش، می‌توان پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه نمود: " با توجه به این که ناآگاهی جوانان از انواع مواد مخدر صنعتی و ناآگاهی آنان از این که این مواد به طرز وحشتناکی اعتیادآور است، لذا ارائه‌ی اطلاعات در مورد مواد مخدر صنعتی و جدید به شکل بروشور، پوستر، نمایشگاه و فیلم‌های آموزشی برای جوانان و نوجوانان از سوی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی و نیز آموزش و اطلاع رسانی به جوانان از طریق وسایل ارتباط جمعی و فضای مجازی در خصوص مضرات مواد صنعتی و شیمیایی، رفع باور غلط و دروغین جوانان در مورد مصرف مواد مخدر صنعتی می‌تواند کمک بسیاری در عدم گرایش جوانان به سوی مواد مخدر صنعتی بکند.

با توجه به در دسترس بودن مواد مخدر صنعتی و قیمت ارزان آن‌ها، دولت باید به‌طور جدی از روش‌های مختلف با اقدامات انتظامی و قضایی در جهت کنترل توزیع و مصرف این مواد و نیز با اجرای طرح‌های مبارزه با مواد مخدر و حمایت مادی و معنوی از خانواده زندانیان و خانواده‌های آسیب پذیر و جمع‌آوری معتادان تابلو از سطح شهر وارد عمل شود.

مسئولین می‌توانند با ایجاد مراکز و محیط‌های فرهنگی، هنری، ورزشی و تفریحی سالم برای نوجوانان و جوانان در مناطق مرکزی و حاشیه‌ی شهر و همچنین در جنب مجتمع‌های مسکونی، ایجاد اشتغال و رفع بیکاری در جوانان کمک کنند تا آن‌ها اوقات فراغت خود را به نحو احسن و به سود خود و جامعه بگذرانند و نیز با ایجاد شرایط ازدواج‌های صحیح در جوانان، می‌توان از گرایش آن‌ها به سوی مواد مخدر جلوگیری کرد.

با توجه به تأثیر بسیار زیاد دوستان و همسالان در گرایش جوانان به سمت مواد مخدر صنعتی، لازم است که این امر با دقت بیشتر افراد در دوست‌یابی و نظارت خانواده‌ها انجام شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- احمدوند، محمدعلی. (1382) اعتیاد (سبب‌شناسی و درمان آن)، تهران: دانشگاه پیام نور.
- اکرمی‌نژاد، علیرضا و همکاران. (1380) راهنمایی و آموزش پیشگیری از اعتیاد (ویژه کارگران و کارمندان)، معاونت امور فرهنگی و پیشگیری سازمان بهزیستی استان هرمزگان، نوبت اول.

- اورنگ، جمیله. (1367) پژوهشی درباره اعتیاد، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول.
- برفی، محمد. (1384) از میکده تا ماتمکده، تهران: انتشارات ققنوس.
- بیکهات، کارل. (1998) کلیدهای پیشگیری و مقابله با اعتیاد، مترجم: دکتر مسعود هومان، تهران: نشر نیک.
- بیکر، جان. (1999) روش تحقیق در علوم تربیتی، ترجمه: علی اکبر سیف، 1385.
- دلاور، علی. (1376). "مبانی نظری و علمی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی"، تهران: صدرا.
- دلاور، علی. (1376) روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران: انتشارات دانشگاه پیام‌نور.
- روزنامه اطلاعات، 5 بهمن، 1380 ص 9
- روزنامه جام جم، پنجشنبه، 21 فروردین 1387، سال هفتم، شماره 2260.
- روزنامه جام جم، چهارشنبه 11 اردیبهشت 1387، سال نهم، شماره 2271.
- ژرفای تربیت (1371) نشریه پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر در آموزش و پرورش، تهران: سال دوم، شماره 18، دیماه.
- سبزه‌ای، محمد. (1385) آمار ریاضی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- سخاوت، علیرضا. (1377) اعتیاد جنگل را بیابان می‌کند، تهران: سازمان بهزیستی کشور، حوزه معاونت پیشگیری و امور فرهنگی.
- سیف، علی اکبر. (1383) روش تهیه پژوهشنامه در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران: دوران.
- فصلنامه نوخرد (نشریه مشاوره و خدمات روانشناختی دانش‌آموزان) سال اول، شماره 2، بهار 1382، شیراز.

- صادقی، علی اصغر، (1385) پژوهشی نو در مواد مخدر و اعتیاد، تهران: چاپ اول.
- فرجاد، غلامحسین، (1384) اعتیاد، اسارت انسان، با همکاری دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر، اداره کل مطالعات و پژوهش.
- ماهنامه تخصصی ایران پاک، شماره 1، شهریور، 1383، تهران.
- راهنمای پیشگیری و درمان اعتیاد، تهران: آذرماه 82، شماره 6.
- هاوکینز، کاتالانو و میلر؛ (1379) عوامل خطر و عوامل حفاظت‌کننده در پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر، (ترجمه: ماهیار ماه‌جویی)، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه.
- نورانی‌پور، علیرضا؛ قربانی، حسین. (1385) اعتیاد و درمان آن، تهران: انتشارات حکیم.
- میرآشتیانی، الهام. (1385) جامعه‌شناسی اعتیاد در ایران امروز، تهران: اندیشه سبز.
- نادری، عزت الله، سیف‌نراقی، مریم. (1382) روش‌های آماری در علوم انسانی، تهران: سخن.
- هومن، حیدرعلی. (1384) استنباط آماری در پژوهش رفتاری، تهران: سمت.
- کن، وینترز. ترجمه: فرحزادی، محمدیاسر، نجار، رسول. (1393) اعتیاد در نوجوانان: تازه‌ترین یافته‌ها در زمینه ارزیابی، تهران: دانشگاه پیام نور
- مارک جی، کیتلسون، بروس ریگون، جان هالی. ترجمه: بهربر، سروش. (1393) آشنایی با واقعیت‌های مواد مخدر، تهران: دانشگاه پیام نور
- محلینگ، رندی. ترجمه: رضوانی، مسعود. (1388) داروها و واقعیت‌های صریح متامفتامین، تهران: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی